

Motion till riksdagen 2021/22:4732

av Juno Blom m.fl. (L)

med anledning av skr. 2021/22:230 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det krävs en extern genomlysning av verksamheten hos Statens institutionsstyrelse i form av en haverikommission och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa det nuvarande systemet med avskiljningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilda ungdomshem inte ska användas för att placera barn och unga som behöver skydd från hedersrelaterat våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

De ytterst allvarliga problem som råder vid Statens institutionsstyrelses (Sis) särskilda ungdomshem har varit väl kända i över tio år. Olika medieinslag har rapporterat om personal som utsätter barn och unga för allt från kränkningar till regelrätta övergrepp. Forskare och behandlingspersonalens fackorganisationer larmar om missförhållanden, för lite vård och för mycket tvång. Regeringens skrivelse ger en redogörelse för regeringens bedömning av genomförda, pågående och beslutade insatser som de anser krävs.

Vi i Liberalerna anser inte att regeringens åtgärder kommer att vara tillräckliga. Situationen på Sis-hemmen är ohållbar. Placerade barn berättar om våld och dåligt bemötande. Barnrättsbyråns rapportering visar på systematisk användning av våld mot barn och unga på Sis, oftast inom ramen för den särskilda befogenheten att avskilja någon, och i allra störst utsträckning är det de yngsta, flickor och barn med funktionsnedsättningar och framför allt unga flickor med inom autismspektrumet som avskiljs. Det är oacceptabelt.

Liberalerna anser att det snarast måste tillsättas en haverikommission för att komma till botten med de problem som råder. Att något mindre än en gedigen, extern genomlysning skulle vara tillräckligt för att komma åt den utbredda, högst allvarliga problematik som i dag råder på de svenska Sis-hemmen är inget annat än naivt.

Många av de oroväckande rapporterna gäller hur metoderna för fysiska interventioner (NPNL) i samband med avskiljning används. De barn och unga som finns på ungdomshemmen ska stå under statens skydd, inte drabbas av personalens våldskapital.

Både nyligen publicerad forskning och Sis egenkontroller visar att avskiljningarna till stor del handlar om brister i bemötande och kompetens och att en majoritet av avskiljningarna hade kunnat undvikas. Dokumentationen i samband med avskiljningarna visar att det ofta saknas en proportionalitetsbedömning. Personalens agerande har i vissa fall bedömts bidra till en upptrappning av situationen.

Avsaknaden av en proportionalitetsbedömning är i strid med nu gällande lagstiftning (20 a § LVU). Denna paragraf nämns i regeringens skrivelse, men det saknas tydlighet kring vilka konkreta åtgärder som implementeras.

Genomgående saknas det rapportering som tyder på att de åtgärder som hittills satts in faktiskt har kommit till rätta med de problem som finns. Ivos roll och uppdraget om förstärkt tillsyn har gett en positiv effekt gällande hur barnrättsperspektivet har vägts in, men det är tydligt att fler och bättre åtgärder krävs.

Om nöden kräver ska personalen ha möjlighet att agera fysiskt, men detta måste vara en sista utväg och ett undantag som bekräftar regeln att de intagna barnen ska behandlas med respekt och minsta möjliga fysiska ingripanden. Avskiljningarna i dagens system måste snarast avskaffas.

Med bifall till ett tidigare motionsyrkande har riksdagen gjort ett tillkännagivande med denna innebörd (bet. 2021/22:SoU6, rskr. 2021/22:64). Eftersom detta inte ännu har lett till lagstiftning vill vi att riksdagen genom förnyat tillkännagivande betonar frågans betydelse.

De barn och unga som finns på Sis särskilda ungdomshem får inte glömmas bort. Det är vårt ansvar som makthavare att försäkra att deras rättigheter tillgodoses på bästa möjliga sätt.

Det har vidare framkommit att Sis särskilda ungdomshem används för att placera flickor som utsatts för hedersrelaterat våld, i syfte att skydda dem. Det är helt oförsvarligt att den som utsatts för denna typ av brott inte skyddas på bättre, mindre ingripande sätt än genom inlåsning. Denna placering måste omedelbart upphöra.

Juno Blom (L)

Mats Persson (L)

Lina Nordquist (L)

Gulan Avci (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)